

Gazdag Ferenc

Ellentmondás

Bármely tagállamának állampolgára egyben az Európai Unió állampolgára is. Az uniós polgárság kiegészíti a nemzeti állampolgárságot, de nem helyettesíti azt (amszterdami szerződés, 17. cikk).

A személyek szabad mozgása a tagállamokban az európai integráció lelkének tartott négy alapszabadság egyike. Bár a római szerződés szövegezői 1957-ben még jobbra csak a munkavállalókra és legfeljebb a családtagjaira gondoltak, a következő évtizedekben az unió minden polgárára kiterjesztették a korlátozásoktól mentes mozgás lehetőségét. A rövidebb idejű tartózkodás – a turistautak mindenképp ide tartoznak – korlátozástól mentes, azaz három hónapig bárki szabadon utazhat és tartózkodhat az unió bármely tagállamában. Sőt, az alapszabadságok másik rendelkezése értelmében akadály nélkül viheti haza mindazon termékeket, amelyeket egy másik tagállamban vásárolt. Más a helyzet a hosszabb tartózkodásokat (tanulás, munkavállalás, letelepedés) illetően. Ezekhez már tartózkodási engedélyre is szükség van, amelyeket a kiválasztott ország hatóságai ugyan gyorsan megadnak, de csak bizonyos feltételek teljesülése esetén. Közülük a legfontosabbak: annak igazolása, hogy az illető elégséges anyagi forrással rendelkezik a választott országban való tartózkodáshoz, hogy ne szoruljon rá a fogadó ország szociális segélyeire, továbbá érvényes betegbiztosítása van, a diákok esetében pedig a fogadó oktatási intézmény igazolása.

A régi, gazdagabb tagállamok által kidolgozott rendszer nem várt nehézségekkel került szembe az unió keleti kibővülésével. A hajdani szocialista országok olcsó munka-

erejétől tartó régi tagállamok egy hétéves várakoztatási klauzula beiktatásával – tegyük hozzá: meglehetősen sértő és diszkriminatív módon – megóvni vélték munkaerőpiacukat. A munkaerő-invázió ugyan elmaradt, a felülvizsgálat alkalmával néhány ország (köztük Ausztria és Németország) mégis fenntartotta a tilalmat. Románia és Bulgária csatlakozása (2007) után azonban a nyugat-európai városokban nemcsak a munkavállalók, hanem a balkáni romák csapatai is feltűntek. Csak idő kérdése volt, hogy a hazájukban is a társadalom peremén élő csoportok mikor kerülnek összetűzésbe a jövedelmi forrásaikat és a többségi társadalomhoz való viszonyukat makacsul firtató rendészeti szervekkel. Nem kellett sokáig várni: 2008-ban Olaszországban próbálták előbb nyilvántartásba venni, majd kiszorítani a jórészt román és bolgár romákat, 2009-ben Franciaországból küldték haza ezrével a rendes jövedelmet felmutatni nem tudó romákat, 2010-ben pedig a Saint Aignan nevű kisvárosban kitört zavargások után a francia hatóságok nekiláttak a romatelepek felszámolásának.

A heves nemzetközi reakciókat kiváltó lépések ismétlődően ugyanahhoz a kérdés-csoporthoz vezetnek vissza: miként oldja meg az Európai Unió a jogi szabályozás paragrafusai és a bővülésekkel megváltozott társadalmi valóság közötti ellentétet? Miként lehet összhangot teremteni az immár közös bevándorlás- és migrációs politika, valamint az alapszabadságok érvényesülése között, ha a fejletlenebb tagállamokból érkező csoportok az uniós állampolgárság birtokában is a fejlődő országokból származó migráns csoportok jellemzőit mutatják? ■